

Integratie van kernen in de gefusioneerde gemeenten

---

door Marcel REYNDERS,

Socioloog verbonden aan de Limburgse Raad voor Samenlevingsopbouw.

★

In het kader van deze bijdrage ligt de bedoeling voor om de « mate van integratie » van de voormalige gemeenten (periode 1971-1976), en tevens huidige deelgemeenten in de nieuwe fusiegemeenten sinds 1976-1977, te evalueren.

Gezien de vrij korte beoordelingsperiode en het vrijwel volledig ontbreken van een systematische en grondige benadering van dit gegeven in nationaal verband tot op heden, zal deze analyse noodgedwongen beperkt worden tot enkele steekproefbevindingen op vooral Limburgs territorium.

I. Situatieschets van de fusiegemeenten sinds 1976-1977 m.b.t. een reeks componenten die het gegeven « kernen-integratie » mede kunnen beïnvloeden.

Het huidig aantal gemeenten voor het Rijk bedraagt 589, wat nog amper 22 % uitmaakt van het effectief in 1963 (2.663) en deze herstructurering is nog ingrijpender geweest in Wallonië dan in Vlaanderen (reductie tot 17 % tegenover 27 %). Naar elk van beide landsgedeelten uitgesplitst, geeft dit naar mate van inkrimping van het « aantal gemeenten » per provincie bekeken volgend beeld van uiterste waarden (hoogste en laagste scores) :

— Vlaanderen :

— Antwerpen : nog 47 %, nl. van 148 naar 70 gemeenten,

— Limburg : nog 21 %, nl. van 205 naar 44 gemeenten;

— Wallonië :

— Luik :   nog 24 %, nl. van 355 naar 84 gemeenten,

— Namen :   nog 10 %, nl. van 366 naar 38 gemeenten.

Bij de 471 nieuw gevormde gemeenten zijn 2.238 deelgemeenten betrokken, of een gemiddelde van 4,8 per fusie (3,7 voor Vlaanderen en 5,7 voor Wallonië). Dit cijfer loopt veel hoger op wanneer men ook nog de deelgemeenten-situatie van vóór 1970-1971 mee beschouwt alsook de kleinere wijken en woonkernen. Het hoogste « fusie-betrokken deelgemeenten-gemiddelde » treffen we aan in de provincie Namen (9,1) en het laagste in de provincie Antwerpen (3,1).

De schaalvergroting naar bevolkingsomvang vertoont een duidelijke verschuiving van gemeenten met minder dan 5.000 inwoners (nog 81,7 % vóór 1977) naar gemeenten tussen 5.000 en 20.000 inwoners (63,7 % na 1976).

Deze Rijkscijfers na 1976 voor de grootte-klasse 5.000-20.000 inwoners vertonen volgend verschil tussen beide landsgedeelten :

— Vlaanderen : 74 %,

— Wallonië : 52 %.

N.B. : Het aantal gemeenten met minder dan 5.000 inwoners omvat hier nog een frappant percentage (36 % of 95 gemeenten tegenover amper 16 voor Vlaanderen of 5 %).

Het aandeel van de gemeenten met minder dan 5.000 inwoners is sinds de laatste fusiefase meer drastisch ingekrompen in Vlaanderen (van 68,3 % naar 5,2 %) dan in Wallonië (van 90,1 % naar 36,3 %).

Per provincie bekeken ligt het aandeel van deze gemeenten met minder dan 5.000 inwoners het laagst in Oost-Vlaanderen (1,5 %) en het hoogst in Luxemburg (63,6 %).

Anderzijds is het aantal steden (+ 50.000 inwoners) meer dan verdubbeld voor het Rijk, van 9 naar 21.

De herstructurering naar oppervlakte-grootte wordt gekenmerkt door een verschuiving van het « merendeel der gemeenten » met minder dan 1.000 ha oppervlakte (52,8 % vóór 1977) naar met meer dan 3.000 ha oppervlakte (70,9 % na 1976). Globaal bekeken betekent zulks voor het Rijk een stijging van het oppervlakte-gemiddelde per gemeente van ± 1.300 ha naar ± 5.300 ha, met vooral ruimere lokale territoria in Wallonië.

Vóór de laatste fusie-periode spande de provincie Antwerpen de kroon met een gemeente-oppervlakte-gemiddelde van zowat 2.000 ha, terwijl dit in Henegouwen geen 900 ha bedroeg.

Na de recente fusie slaat dit beeld om met een hoogste gemeentegemiddelde aan oppervlakte voor Luxemburg met meer dan 10.000 ha en een laagste gemiddelde voor de gemeenten van Vlaams Brabant met iets meer dan 3.000 ha.

Waar voorheen Vlaanderen een hoger gemiddelde totaliseerde dan Wallonië (± 1.500 tegenover ± 1.200) is de oppervlakte-vergroting het meest uitgesproken in Wallonië na de fusie (± 6.400 tegenover ± 4.400 gemiddeld).

Naar verstedelijkingsgraad is duidelijk het aandeel der « plattelandsgemeenten » gevoelig verminderd (van 44,2 naar 19,7 %) ten voordele van vooral de steden (van 8,8 naar 28,0 %).

Het aandeel der verstedelijkte gemeenten is toegenomen van 47 naar 52 %.

Het aantal partners in een fusieproces betrokken geeft een verschillend beeld voor de beide landsgedeelten :

- In Vlaanderen zijn het overwegend (59,2 %) fusies met 2 en 3 partners.
- In Wallonië betreft het vooral (60,1 %) fusies tot en met 5 partners ; alleen in dit gewest treffen we ook nog een aantal gemeenten (11) aan met meer dan 12 fusie-partners, met als deelname-record een fusiegemeente in Henegouwen met 30 deelgemeenten.

Het aandeel der « duo-fusies » is beduidend hoger in Vlaanderen (30,9 %) dan in Wallonië (8,1 %). Van de 471 nieuw gevormde gemeenten in België zijn er 450 gerealiseerd met maximaal 10 fusie-partners.

De provincie Antwerpen telt het grootste aantal duo-fusies, nl. 17, hetzij 47 % van alle fusies in deze provincie, of ook 19 % van het totaal aantal duo's in België.

Voor Namen en Henegouwen tellen een respectabel aantal gemeenten met 10 en meer partners per fusiegemeente, nl. respectievelijk 13 en 11.

En wellicht roept het integratie-gegeven de meeste vragen op bij de duo's en de fusiegemeenten met een veelheid van deelgemeenten (boven de tien).

Met betrekking tot de gemeentemantatarissen kan worden vastgesteld dat zowel het aantal schepenen als het aantal raadsleden met om en nabij de 50 % is verminderd (respectievelijk van ± 5.600 naar ± 2.700 en van ± 24.000 naar ± 12.500).

Voor Wallonië is deze inkrimping van het aantal politieke mandaten op lokaal vlak meer dan het dubbele van de vermindering in Vlaanderen aan mandatarissen, nl. meer dan 2.000 tegenover minder dan 900 schepenen en nagenoeg 7.900 tegenover ongeveer 3.800 raadsleden.

Veruit de meeste mandaten zijn weggevallen in Henegouwen en Namen : van 2/3 tot 3/4 schepenen en raadsleden.

Voor de provincie Antwerpen anderzijds bedroeg deze afslanking slechts 18 %.

Globaal besluitend kan worden gesteld dat de « modale » Belgische fusiegemeente o.m. als volgt kan worden getypeerd :

- a) een gemeente met gemiddeld zowat 5 deelgemeenten,
- b) meer dan 15.000 inwoners,
- c) meer dan 5.000 ha oppervlakte,
- d) overwegend verstedelijkt,
- e) met een gemeenteraad van een twintigtal leden.

De gemiddelde « Vlaamse fusiegemeente » draagt volgende kenmerken : een gemeente met gemiddeld :

- een 3 à 4 deelgemeenten,
- nagenoeg 18.000 inwoners,
- bij benadering 4.500 ha.

De gemiddelde « Waalse fusiegemeente » heeft volgende bijzonderheden : een gemeente met gemiddeld :

- een 5 à 6 deelgemeenten,
- iets meer dan 12.000 inwoners,
- ongeveer 6.500 ha.

Dergelijke situeringen hebben hun impact op het gegeven van de « kernenintegratie », en deze problematiek zal voor elk van de betrokken fusiegemeenten haar specifieke uitzichten hebben. Een evaluatie hierrond kan dan ook in dit bestek onmogelijk ingaan op typische bijzonderheden die zeer lokaal getint kunnen zijn.

II. Enkele basis-uitgangspunten van de fusie-planning.

De wijze waarop de fusies zijn gepland en voorbereid heeft ook zijn weerslag op de leefbaarheid van de kernen in het fusiegeheel. In dit opzicht kan toch wel een onderscheid gemaakt worden tussen het nationaal basis-concept en de eigen Limburgse aanpak.

Uit het Witboek van de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken Joseph Michel onthouden wij in dit verband het volgende. Als algemeen beginsel stond een meer « pragmatische aanpak » voorop, met toevoeging van enkele meer concrete criteria als objectieven, nl. : (benevens een streven naar gemeenten met $\pm$ 5.000 inwoners en + 3.000 ha) :

1. Zoveel als mogelijk : opbouw van de fusie rond centrumgemeenten in hun relatieverband met het omliggende op meerdere terreinen (geografisch, economisch, cultureel), benevens een aantal meer landelijke fusies.

2. Groepering van hetgeen morfologisch en urbanistisch een grote samenhang vertoont.

3. Rekening houden met afstanden en verbindingen en met een multifunctionele opbouw van complementaire mogelijkheden.

4. Mentaliteit, levenswijze en affiniteiten tussen inwoners hebben ook hun belang.

Bij het bekijken van de fusiekaart van België blijft het mijns inziens een open vraag in hoeverre de nieuw gevormde gemeenten aan deze doelstellingen ook reëel beantwoorden.

In Limburg heeft de Limburgse Raad voor Samenlevingsopbouw (LISO) bijzondere bijkomende inspanningen geleverd op het vlak van de fusieplanning en -begeleiding. Hierbij kunnen vooral worden onthouden :

1. Een ervaringsonderzoek bij de 33 fusies van 1970-1971 als basis voor een verruimd schaalvergrotingsperspectief ;

2. In het kader van een provinciale gouvernementele opdracht : het opstellen van een algemeen « fusieplan » voor de provincie Limburg (31 fusies). De aanpak hierbij kan als volgt worden geschetst.

Vooreerst werd een verantwoorde indeling van Limburg in 5 streken uitgewerkt met eigen problematiek en ontwikkelingsmogelijkheden en ondersteund door een Vereniging voor Streekontwikkeling in elk van de betrokken regio's.

Ook de gewestplangebieden werden aan deze na studie en onderzoek afgebakende streken aangepast. Binnen elk van deze 5 streken werd als fusiekader een « drievoudige hiërarchie van kernen » opgebouwd :

- uitbouw en versterking van één (hetzij twee) kern(en) tot streekcentrum, als eerste niveau ;
- daarnaast vorming van enkele kleinere sub-gewestelijke kernen om het streekcentrum te ontlasten en een aantal opdrachten en diensten beter geografisch te spreiden, als tweede niveau ;
- tenslotte een aantal bestuurskrachtige en meer landelijke gemeenten om het geheel bijkomend aan te vullen.

Dit plan kwam tot stand na ruime inspraak, veelvuldige raadplegingen, brede voorlichting, studie, onderzoek en grondig overleg in een veelvoud

van vergaderingen. Ook werden experimentele model-situaties van zeer nabij langdurig begeleid (o.a. Dilsen en Riemst). Tevens werd de fusie-start mede voorbereid, een permanente begeleiding voortgezet op meerdere vlakken (structuurplanning, informatieverwerking, jaarverslag, bevolkingsonderzoek, diverse opgaven van beleid en beheer, adviesradenwerking, enz.), meer dan 50 rapporten opgesteld en aan TV-uitzendingen meegeewerkt. Als hoofddoelstelling blijft hierbij vooropstaan : de schaalvergroting voelbaar doen slagen tot in de kleinste leefgemeenschappen, met name : een lotsverbetering teweegbrengen in de betrokken leefkernen.

Uit hoofde van deze activiteiten voelen wij ons dan ook meer bevoegd om vooral voor de provincie Limburg de fusie-doorlichting verder te evalueren, en dit via twee benaderingswijzen :

1. Enerzijds, een versnelde bevraging van de lokale beleidsverantwoordelijken (ambtenaren en politici in Limburg).

2. Anderzijds, een bevraging bij een 300-tal bevoorrechte getuigen in de 96 kleinste leefkernen (—1.000 inw.) van de fusiegemeenten in Zuid-Limburg en het kanton Herk-de-Stad, en dit in het kader van een grondig onderzoek naar de « Leefbaarheid en ontwikkelingskansen van platteland en kleine kernen ».

Het beeld dat hieruit kan worden verkregen, kan dan als een soort steekproef-benadering gelden voor de Belgische situatie, met dien verstande dat de fusie-effecten in Limburg wellicht meer geprofileerd kunnen zijn wegens de vrij grondige globale voorbereiding en begeleiding in samenspraak met bevolking en verantwoordelijken.

III. Bevindingen vanuit een bevraging bij ambtenaren en politici van de 31 fusiegemeenten in Limburg.

Inleidend kan worden gesteld dat men rond het begrip « integratie » meerdere opvattingen kan aanhouden. De betrokkenen groeperen hun voorkeur grosso modo vrij evenwaardig rond twee basisbetekenissen :

- enerzijds, « het meer geïntegreerd zijn » : de deelgemeenten gaan in sterke mate op in de fusiegemeente ;
- anderzijds, « het minder geïntegreerd zijn » : men behandelt de deelgemeenten vrij zelfstandig, men heeft er aandacht voor.

N.B. : De fusiegemeente Riemst heeft model gestaan voor de opbouw van de bevraging, nl. : een landelijke gemeente met een tiental partners en $\pm$ 15.000 inwoners.

a) *Visie, houding op het meer of minder geïntegreerd zijn.*

Een ruime meerderheid oordeelt integratie van kernen noodzakelijk of wenselijk, en zulks op een veelheid van beleidsdomeinen. Als voordelen worden hierbij vooral geduid : een snellere en meer correcte administratieve dienstverlening, besparing van personeel en gebouwen, gunstige effecten van schaalvergroting en ruimere bevolkingssamenhang.

Integratie wordt merendeels niet nodig geacht en is ook minder gerealiseerd inzake verenigingsleven en aangaande de meer frequent benodigde diensten (zoals de stempelcontrole). De dorpen moeten immers zoveel mogelijk hun eigenheid kunnen behouden en onnodige lange afstanden dienen te worden vermeden voor intens volksgebruik.

Volledige integratie komt eerder in geringere mate voor ; gedeeltelijke integratie komt duidelijk meer voor, vooral dan op de domeinen : administratie en technische dienst, alsmede openbare werken en op sport- en cultuurvlak. Zulks is overwegend het gevolg van een combinatie van twee feitelijkheden : resultaat van een doelbewuste politieke optie, alsmede gegroeid vanuit de bevolking zelf.

b) *Beleidsdomeinen waarop de mate van integratie der kernen kan worden afgewogen.*

Hierna worden er een zevental beknopt geschetst.

Hierbij wordt telkens een onderscheid gemaakt tussen « houding » en « praktijk ».

1. *De gemeentelijke administratie.* De houding verwijst overwegend naar een « gecentraliseerde » dienstverlening.

Voor een aantal grotere gemeenten worden ook sporadisch decentralisatiepogingen ondernomen, en dit vooral met behulp van de « informatica-apparatuur » (beeldschermen e.a.).

Waar sommigen misschien pleiten voor een systeem van « verplichte » decentralisatie van de administratieve dienstverlening, beschouwen we dergelijk voorstel als te verregaand. Immers de decentralisatie — te stimuleren als streefdoel — moet verder worden afgewogen naar de benuttingsgraad en -mogelijkheden,

- zowel aan de aanbod-zijde : de administratieve service zelf,
- als aan de vraag-zijde : de reële behoeften van de plaatselijke bevolking.

Wij staan dus een stelsel voor van passende decentralisatie waar het kan en nodig is, er wel over wakend dat « verantwoord dorpsbelang » geen tekort doet aan het verruimen van de aandacht voor de uitbouw van de « gehele fusiegemeente ».

In de praktijk wordt volgend onderscheid aangehouden : administratie (met inbegrip van technische dienst) is vrijwel volledig gecentraliseerd ; overwegend gedecentraliseerd zijn : werklozencontrole, zitdagen en sociaal dienstbetoon, alhoewel ook in dit verband bepaalde facetten terug werden afgebouwd wegens onvoldoende benutting door de bevolking.

- Inzake het politiewezen is de houding t.o.v. al dan niet centralisatie verdeeld. In de praktijk moet men overwegend wel centraal terecht voor een reeks documenten, terwijl de invoering van een systeem van « wijkagenten » geleidelijk enige ingang vindt.
- Rond het gegeven van mogelijke evoluties inzake lokalisatie van de « administratieve dienstverlening » en de diensten aan de bevolking (loketdiensten) in de na-fusie-periode, wordt momenteel op het niveau Vlaanderen een studie afgerond door het E. Vandervelde-Instituut. Hieruit kan o.m. volgende informatie betrokken worden. Bij zowat de helft der betrokken fusiegemeenten (een 85-tal) kan hierrond o.m. volgend beeld worden opgehangen, evolutie sinds 1977 :
  - de trend naar verdere centralisatie in de piloot-gemeente neemt gemiddeld met 5 % toe, nl. van + 60 naar ongeveer 70 % ;
  - zo neemt dan ook de decentralisatie verder af naar 10 % en minder, behalve voor de « loket-diensten-bevolking » waar het decentralisatie-aandeel nog ongeveer 30 % handhaaft.

2. *Op het cultureel vlak.*

- Inzake de accommodaties op sport- en cultuurdomein is de houding rond al dan niet centralisatie vrij verdeeld. In de praktijk wordt benevens de uitbouw van een grotere centrale infrastructuur op niveau van de fusiegemeente, nog meer een aanpassing van ruimten per dorp gerealiseerd.
- Inzake verenigingsleven is de overwegende visie dit zoveel mogelijk gedecentraliseerd te houden met vooral een centraal overkoepelend orgaan op het vlak van de adviesraden. De praktijk beantwoordt hier ook aan.
- Aangaande bibliotheekwezen gaat de meeste voorkeur uit naar een centrale bibliotheek met uitleenposten per wijk ; ook hier bevestigt de praktijk de aangehouden visie terzake.

3. *Ruimtelijke ordening en huisvesting.*

Hier wordt een meervoudige houding aangenomen : uitbouw van projecten in het centrum van elke dorpskern en naargelang de behoeften.

De praktische toepassingen zijn verdeeld over grote centrale projecten alsook over meer kleinschalige projecten in de deelgemeenten.

4. *Wegeninfrastructuur.*

Veelal overheerst de indruk dat het gemeentelijk wegennet vrij goed volstaat en wordt de houding aangenomen om nuttige aanpassingen goed te spreiden over de woonkernen. Die gespreide verbeteringen komen in de praktijk zeer goed tot hun recht.

5. *Informatiebeleid.*

De houding overheerst dat een centrale informatiepolitiek (via o.m. het gemeentelijk informatieblad dat goed is ingeburgerd) de integratie sterk kan ondersteunen, terwijl dorpsinfo mede aan de eigen plaatselijke verenigingen kan worden toevertrouwd.

In de praktijk wordt de infrequentie en -periodiciteit wel wat als te gering aanvoeld. Hoorzittingen en informatievergaderingen, zowel op niveau van fusiegemeente als op niveau van de deelgemeenten, worden nog veel te weinig georganiseerd (in geval van nood en bij naderende verkiezingen).

6. *Advies-, overlegorganen en contactstructuren.*

Het beleid neemt hiertegenover een gereserveerde positieve houding aan op voorwaarde dat deze organen constructief werken, goed geleid worden, coördinerend optreden, en de wil van de ruimere bevolking representeren. In de praktijk zijn vooral cultuur- en sportraden actief op niveau van de fusiegemeenten, en in mindere mate jeugd- en bejaarden- en leefmilieuraden. De werking ervan beantwoordt minder goed aan de hooggestelde verwachtingen, loffelijke uitzonderingen inbegrepen. Contactstructuren op dorpsniveau (zoals dorps- of wijkraden) kennen slechts een beperkte toepassing.

7. *Financieel beleid* (kostenimplicaties van gemeentelijke tegemoetkomingen en realisaties).

- Het subsidiebeleid naar verenigingen en organisaties. Zowel houding als praktijk geven steeds meer in grote mate een toewijzing aan van globale subsidiepakketten aan de overkoepelende raden. Stijgende gemeentelijke begrotingsdeficieten houden hier wel sterker dreigende beperkingen in.
- Op het vlak van de openbare werken overwegen, zowel inzake houding als praktijk, de « egalisatie-investeringen », nl. deelge-

meenten op evenwaardig uitrustingsniveau brengen als de centrumgemeente (o.m. op het domein van de rioleringen, enz.).

8. *Andere mogelijke domeinen* waarop het integratiegegeven zou kunnen afgewogen worden, worden slechts in geringe mate vermeld en ook als minder relevant aanzien, zoals bv. op het vlak van : ondersteuning van parochiaal leven, spreiding van basisonderwijs (behoud van dorpschool), toeristische valorisatie (aanleg van wandel- en fietspaden), milieubeheer (opruimen sluikstorten), en sociale dienstverlening (via vooral de OCMW-werking).

c) *Evaluatie van de mate van integratie der kernen.*

Het integratiegegeven wordt gedeeltelijk gecentraliseerd en gedecentraliseerd bekeken en ervaren.

- Als voordelen van centralisatie worden vooral vermeld : meer economisch renderend, contactverruiming tussen de deelgemeenten, hogere garanties op meer volwaardige dienstverlening.
- Als nadelen van centralisatie worden vooral ervaren : verlies van dorps eigenheid, vergroting van de afstand beleid-burger, en opvoeren van de verplaatsingsafstanden.
- Als voordelen van decentralisatie worden vooral aangegeven : behoud van dorpskarakter, en grotere beleidsbetrokkenheid bij de dorpsbewoners.
- Als nadelen van decentralisatie worden vooral aangevoeld : bemoeilijken van de integratie in fusieverband, grotere kosten, hogere risico's van wijkbevoordeling.

IV. Bedenkingen rond een viertal componenten vanuit een bevolkingsbevraging in kleinere woonkernen van vooral Zuid-Limburg.

a) *Evolutie in gevoel van « samenhorigheid »* : mate van dorpsbewustzijn op niveau van de deelgemeente. Of de fusie de samenhorigheid binnen het dorp zelf heeft bevorderd wordt wisselend ervaren : als meer bij ouderen (+ 40 jaar) en ingewekenen, als minder bij jongeren (— 30 jaar) en autochtonen.

b) *Tastbare « veranderingen »* in de betrokken dorpsentiteiten als leefgemeenschappen : worden wel door 3/5 van de fusiebetrokkenen aangevoeld, en het meest nog door de autochtone bevolking.

1. Nadelen worden vooral door ouderen (+ 30 jaar) genoemd, zoals : afstandvergroting tot gemeentehuis en beleid, minder vlotte administratieve dienstverlening en een gevoel van meer algemene verwaarlozing.

2. Voordelen worden vooral door jongeren vermeld en bewoners van entiteiten tussen 200-500 inwoners, zoals : betere organisatie van de huisvuilophaling, beter verzorgd onderhoud, meer baten voor het verenigingsleven.

c) *Evolutie in de « herbestemming van gemeenschapsgebouwen »*. De leegstand der gemeenschapsgebouwen (gemeentehuizen, pastoriën, scholen...) werd in redelijke mate in nuttige bestemmingen omgebogen, vooral ten voordele van het plaatselijke verenigingsleven en in mindere mate omgevormd tot woongebruik voor gezinnen.

d) *Leefkern-voorkeur*. De bewoners van de kleinere entiteiten en vooral de autochtonen hierin beogen het behoud van de leefbaarheid en desgevallend verdere ontwikkelingskansen voor hun dorp, binnen een ruimer fusiegeheel. Naarmate het ook grotere entiteiten betreft, verwijzen de voorkeurmotieven naar een redelijk voorzieningspeil, voldoende animo en een gezonde leefmentaliteit.

V. Enkele globale slotbeschouwingen en aanbevelingen.

De integratie der kernen zal steeds sneller en beter evolueren naarmate de tijd vordert. De tweede ambtstermijn gemeentebestuur 1983-1988 na de fusie-operatie van 1976-1977 zal de bredere ontbolstering hiervan wel verder bevestigen. De eerste gevoeligheden zullen dan verder wegebben.

De aandacht zal dan ook steeds meer uitgaan naar planning voor de gehele gemeente, zonder afbreuk te doen aan de dorpsbelangen.

Een volledige integratie is niet haalbaar en ook niet wenselijk. Integratie van kernen kan dan ook slechts partieel worden beoogd in functie van vooral een rijkere en beter georganiseerde dienstverlening mede ten voordele van een ondersteuning van het « typische » dorpsleven.

Zeker in crisistijd met beperktere middelen en mogelijkheden dienen economisch rendement (door coördinatie en centralisatie) en volksnabij bestuur (door passende deel-decentralisaties) steeds meer in een optimaal evenwicht te worden gekoppeld.

De nationale en Vlaams-regionale overheid dienen, meer dan in het verleden, middelen vrij te maken om de verdere kernen-ontwikkeling in fusieverband ook bredere effecten mee te geven dan een beperkt egaliseringsbeleid op het vlak van enkele basisinfrastructuren (zoals : wegen, riolering, sportaccommodaties, enz.).

Verhoging van ontwikkelingskansen van gemeenten dient steeds meer te gebeuren via behoud en versteviging van de leefbaarheid van de « dorpen ».

Hierbij dient men de bekommernissen van plaatselijke belangenbehartiging geleidelijk en « netwerk-gewijze » op te tillen naar een functionele integratie in het ruimer fusiegeheel.

Dit vergt ook een soepel overheidsbeleid met nadruk op gemeenschappelijke accenten ten voordele van de dorpen zelf en waarbij mobiele mankracht voor « dorpen-ringen » beter inpasbaar wordt dan die onbetaalbaar geworden materiële infrastructuur welke vooral in functie van meer prestige-projecten zou nagestreefd zijn.

Summary : Integration of centres in amalgamated municipalities.

The integration factor can mean, on the one hand, absorption of the sub-municipalities into the amalgamated municipality and, on the other hand, greater autonomy for the sub-municipalities. Complete integration in all policy areas is not possible nor desirable. Integration of centres can only be considered primarily in function of better organised service provision and also in function of supporting typical village life. Economic yields and an administration that is close to the people must be increasingly coupled in an optimal balance. The increase of developmental opportunities of municipalities must take place more and more via preservation and reinforcement of the viability of the villages. Concerns for local interests must be lifted partially toward a functional integration in the broader amalgamated whole. The national and Flemish regional governments must make more funds available to this end so that the effects of such integration will not remain limited to an equalisation policy on the level of a few basic infrastructural elements.

BIJLAGE I

Evolutie van het aantal gemeenten t.g.v. de fusies van 1964-1965, 1970-1971 en 1976-1977 en procentuele verhouding van het aantal gemeenten vergeleken met de toestand in 1963 en tevens het gemiddeld aantal deelgemeenten betrokken bij een fusie in 1976-1977

	1963	Na de fusie van 1964-1965	Na de fusie van 1970-1971	Na de fusie van 1976-1977	Aantal nieuw-gevormde gemeenten	Autonoom gebleven gemeenten	Aant.betrokken deelgemeenten	Gemidd. aant. gem.betrokken bij een fusie (76-77)
ANTWERPEN	148	147 99.3	144 97.3	70 47.3	36	34	111	3.1
LIMBURG	205	202 98.5	136 66.3	44 21.5	31	13	123	4.0
OOST-VLAANDEREN	295	282 95.6	241 81.7	65 22.0	55	10	231	4.2
WEST-VLAANDEREN	244	240 98.4	182 74.6	64 26.2	47	17	165	3.5
BRABANT-VLAAMS WAALS	365 ~~K~~	356 ~~K~~ 97.5	330 ~~K~~ 203 90.4 108	111 ~~K~~ 65 30.4 27	78 54 24	11 3	191 104	3.5 4.3
HENEGOUWEN	452	444 98.2	435 96.2	69 15.3	67	2	430	6.4
LUIK	355	339 95.5	317 89.3	84 23.7	76	8	309	4.1
LUXEMBURG	233	231 99.1	229 98.3	44 18.9	43	1	229	5.3
NAMEN	366	345 94.3	345 94.3	38 10.4	38	-	345	9.1
VLAANDEREN	1124	1094 97.3	906 80.6	308 27.4	223	85	821	3.7
WALLONIE (+ D.)	1520	1473 96.9	1434 94.3	262 17.2	248	14	1417	5.7
RIJK	2663	2586* 97.1	2359* 88.6	589* 22.1	471	99	2238	4.8

* Met de 19 gemeenten van Brussel hoofdstad.

BIJLAGE II

Invloed van de fusie op de bevolkingsgrootte en procentuele cumulatieve cijfers over de grootte-categorieën

	TOESTAND V O O R DE FUSIE 1976-1977					TOESTAND N A DE FUSIE 1976-1977				
	- 5.000	5.000- 20.000	20.000- 50.000	+ 50.000	⌘	- 5.000	5.000- 20.000	20.000- 50.000	+ 50.000	⌘
ANTWERPEN	73 50.7	54 88.2	14 97.9	3 100.0	10767	2 2.9	55 81.4	11 97.1	2 100.0	22218
LIMBURG	99 72.8	31 95.6	5 99.3	1 100.0	4941	3 6.8	31 77.3	8 95.5	2 100.0	15273
OOST-VLAANDEREN	167 69.3	63 95.4	10 99.6	1 100.0	5477	1 1.5	47 73.8	14 95.4	3 100.0	20308
WEST-VLAANDEREN	124 68.1	50 95.6	6 98.9	2 100.0	5860	5 7.8	46 79.7	9 93.8	4 100.0	16664
VLAAMS	156 76.8	41 97.0	6 100.0	0 100.0	4395	5 7.7	49 83.1	10 98.5	1 100.0	13654
BRABANT- WAALS	98 90.7	8 98.1	2 100.0	0 100.0	2320	9 33.3	15 88.9	3 100.0	0 100.0	9257
HENEGOUWEN	364 83.7	62 97.9	8 99.8	1 100.0	3037	7 10.1	45 75.4	12 92.8	5 100.0	19142
LUIK	269 84.9	43 98.4	4 99.7	1 100.0	3206	37 44.0	39 90.5	5 96.4	3 100.0	12024
LUXEMBURG	226 98.7	3 100.0	0 100.0	0 100.0	953	28 63.6	15 97.7	1 100.0	0 100.0	4972
NAMEN	335 97.1	9 99.7	1 100.0	0 100.0	1118	14 36.8	21 92.1	2 97.4	1 100.0	10328
VLAANDEREN	619 68.3	239 94.7	41 99.2	7 100.0	6072	16 5.2	228 79.2	52 96.1	12 100.0	17861
WALLONIE (+ D.)	1292 90.1	125 98.8	15 99.9	2 100.0	2226	95 36.3	135 87.8	23 96.6	9 100.0	12183
RIJK (-BRUSS.)	1911 81.7	364 97.2	56 99.6	9 100.0	3715	111 19.5	363 83.2	75 96.3	21 100.0	15251

* Gemiddelde bevolking per gemeente op 31 december 1973.

BIJLAGE III

Invloed van de fusie op de oppervlakte der gemeenten (in ha) en procentuele cumulatieve cijfers over de grootte-categorieën

	TOESTAND V O O R DE FUSIE 1976-1977					TOESTAND N A DE FUSIE 1976-1977				
	- 1.000	1.000- 3.000	3.000- 5.000	+ 5.000	Σ	- 1.000	1.000- 3.000	3.000- 5.000	+ 5.000	Σ
ANTWERPEN	52 36.1	68 83.3	15 93.8	9 100.0	1987	11 15.7	21 45.7	20 74.3	18 100.0	4096
LIMBURG	54 39.7	56 80.9	17 93.4	9 100.0	1781	1 2.3	7 18.2	10 40.9	26 100.0	5504
OOST-VLAANDEREN	139 57.7	83 92.1	16 98.8	3 100.0	1237	0 0.0	18 27.7	27 69.2	20 100.0	4586
WEST-VLAANDEREN	56 30.8	105 88.5	18 98.4	3 100.0	1722	2 3.1	16 28.1	22 62.5	24 100.0	4897
VLAAMS	121 59.6	81 99.5	1 100.0	0 100.0	1040	5 7.7	20 38.5	34 90.8	6 100.0	3237
BRABANT	65 60.2	41 98.1	2 100.0	0 100.0	1016	0 0.0	7 25.9	13 74.1	7 100.0	4040
WAALS										
HENEGOUWEN	303 69.7	128 99.1	3 99.8	1 100.0	871	0 0.0	19 27.5	21 58.0	29 100.0	5488
LUIK	208 65.6	78 90.2	16 95.3	15 100.0	1223	2 2.4	35 44.0	23 71.4	24 100.0	4596
LUXEMBURG	44 19.2	150 84.7	33 99.1	2 100.0	1929	0 0.0	2 4.5	3 11.4	39 100.0	10088
NAMEN	193 55.9	148 98.8	4 100.0	0 100.0	1061	0 0.0	0 0.0	4 10.5	34 100.0	9645
VLAANDEREN	422 46.6	393 90.0	67 97.4	24 100.0	1491	19 6.2	82 32.8	113 69.5	94 100.0	4386
WALLONIE (+ D.)	813 56.7	545 94.7	58 98.7	18 100.0	1175	2 0.8	63 24.8	64 49.2	133 100.0	6428
RIJK (-BRUSS.)	1235 52.8	938 92.9	125 98.2	42 100.0	1297	21 3.7	145 29.1	177 60.2	227 100.0	5325

* Gemiddelde oppervlakte.

BIJLAGE IV

Invloed van de fusie op de graad van verstedelijking (op het niveau van het Rijk)

Graad van verstedelijking	Totaal aantal voor de fusie		Na de fusie	
1. Plattelandsgemeenten	1042	44.2	116	19.7
- agrarische	145	6.1	5	0.8
- met agrarisch karakter	430	18.3	41	7.0
- gemengde plattelandsg.	226	9.6	48	8.2
- landelijke woongem.	241	10.2	22	3.7
2. Verstedelijkte gemeenten	1109	47.0	308	52.3
- verstedelijkte woong.	652	27.6	142	24.1
- kleine industrieën. I	32	1.4	9	1.5
- kleine industrieën. II	112	4.7	35	5.9
- verst.gem.sterke pendel	60	2.6	13	2.2
- " minder sterke pendel	253	10.7	109	18.6
3. Steden en agglomeraties	208	8.8	165	28.0
- gewone steden	116	4.9	116	19.7
- regionale steden	15	0.6	15	2.6
- voorsteden	72	3.1	29	4.9
- grote steden	5	0.2	5	0.8
TOTAAL	2359	100.0	589	100.0

BIJLAGE V

Verdeling van het aantal fusiegemeenten naargelang het aantal betrokken deelgemeenten bij de fusie 1976-1977
 en procentuele cijfers, zowel binnen de provincie, het gewest en het rijk.
 Tevens een procentuele verdeling over het rijk van het aantal fusiegemeenten met een bepaald aantal deelgemeenten

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ANTWERPEN	17 47.2 19.1	9 25.0 8.0	5 13.9 6.5	2 5.6 3.1	2 5.6 4.4		1 2.8 4.2					
LIMBURG	13 41.9 14.6	5 16.1 4.5	4 12.9 5.2	2 6.5 3.1	3 9.7 6.7		1 3.2 4.2	1 3.2 10.0	1 3.2 9.1	1 3.2 20.0		
OOST-VLAANDEREN	15 27.3 16.9	15 27.3 13.4	9 16.4 11.7	4 7.3 6.3	4 7.3 8.9		4 7.3 16.7	1 1.8 10.0		1 1.8 20.0	2 3.6 40.0	
WEST-VLAANDEREN	13 27.7 14.6	15 31.9 13.4	9 19.1 11.7	6 12.8 9.4	1 2.1 2.2	2 4.3 11.1	1 2.1 4.2					
VLAAMS BRABANT	11 20.4 12.4	19 35.2 17.0	12 22.2 15.6	8 14.8 12.5	4 7.4 8.9							
WAALS BRABANT	1 4.2 1.1	10 41.7 8.9	1 4.2 1.3	10 41.7 15.6			1 4.2 4.2	1 4.2 9.1				
HENEGOUWEN	4 6.0 4.5	11 16.4 9.8	11 16.4 14.3	10 14.9 15.6	9 13.4 20.0	3 4.5 16.7	5 7.5 20.8	3 4.5 30.0	5 7.5 45.5		1 1.5 20.0	1 1.5 100.0
LUIK	14 18.4 15.7	22 28.9 19.6	14 18.4 18.2	11 14.5 17.2	7 9.2 15.6	3 3.9 16.7	4 5.3 16.7	1 1.3 10.0				
LUXEMBURG	1 2.3 1.1	6 14.0 5.4	10 23.3 13.0	8 18.6 12.5	9 20.9 20.0	4 9.3 22.2	3 7.0 12.5			1 2.3 20.0	1 2.3 20.0	
NAMEN			2 5.3 2.6	3 7.9 4.7	6 15.8 13.3	6 15.8 33.3	4 10.5 16.7	4 10.5 40.0	4 10.5 36.4	2 5.3 40.0	1 2.6 20.0	
VLAANDEREN	69 30.9 77.5	63 28.3 56.3	39 17.5 50.6	22 9.9 34.4	14 6.3 31.1	2 0.9 11.1	7 3.1 29.2	2 0.9 20.0	1 0.4 9.1	2 0.9 40.0	2 0.9 40.0	
WALLONIE	20 8.1 22.5	49 19.8 43.7	38 15.3 49.4	42 16.9 65.6	31 12.5 68.9	16 6.5 88.9	17 6.9 70.8	8 3.2 80.0	10 4.0 90.9	3 1.2 60.0	3 1.2 60.0	1 0.4 100.0
RIJK (-BRUSSEL)	89 18.9 100.0	112 23.0 100.0	77 16.3 100.0	64 13.6 100.0	45 9.6 100.0	18 3.8 100.0	24 5.1 100.0	10 2.1 100.0	11 2.3 100.0	5 1.1 100.0	5 1.1 100.0	1 0.2 100.0

BIJLAGE V (vervolg)

Verdeling van het aantal fusiegemeenten naargelang het aantal betrokken deelgemeenten bij de fusie 1976-1977 en procentuele cijfers, zowel binnen de provincie, het gewest en het rijk. Tevens een procentuele verdeling over het rijk van het aantal fusiegemeenten met een bepaald aantal deelgemeenten

	14	15	16	19	25	30	
ANTWERPEN							7.6
LIMBURG							6.6
OOST-VLAANDEREN							11.7
WEST-VLAANDEREN							10.0
VLAAMS BRABANT							11.5
WAALS BRABANT							5.1
HENEGOUWEN	1 1.5 50.0	1 1.5 50.0		1 1.5 100.0		1 1.5 100.0	14.2
LUIK							16.1
LUXEMBURG							9.1
NAMEN	1 2.6 50.0	1 2.6 50.0	3 7.9 100.0		1 2.6 100.0		8.1
VLAANDEREN							47.3
WALLONIE	2 0.8 100.0	2 0.8 100.0	3 1.2 100.0	1 0.4 100.0	1 0.4 100.0	1 0.4 100.0	52.7
RIJK (-BRUSSEL)	2 0.4 100.0	2 0.4 100.0	3 0.6 100.0	1 0.2 100.0	1 0.2 100.0	1 0.2 100.0	100.0

BIJLAGE VI

**Evolutie t.g.v. de fusie 1976-1977, van het aantal schepenen en raadsleden,
met zowel een absolute als een procentuele vermindering**

	SCHEPENEN			RAADSLEDEN		
	Voor	Na	Vermindering	Voor	Na	Vermindering
ANTWERPEN	417	339	78 (18.7)	1964	1610	354 (18.0)
LIMBURG	365	209	156 (42.7)	1564	984	580 (37.1)
OOST-VLAANDEREN	605	324	281 (46.4)	2749	1533	1216 (44.2)
WEST-VLAANDEREN	483	304	179 (37.1)	2202	1446	756 (34.3)
VLAAMS BRABANT	486	296	190 (39.1)	2299	1407	892 (38.8)
WAALS BRABANT	235	106	129 (54.9)	976	491	485 (49.7)
HENEGOUWEN	999	332	667 (66.8)	4185	1559	2626 (62.7)
LUIK	722	332	390 (54.0)	3087	1508	1579 (51.1)
NAMEN	716	152	564 (78.8)	2737	704	2033 (74.3)
LUXEMBURG	465	151	314 (67.7)	1787	636	1151 (64.4)
VLAANDEREN	2356	1472	884 (37.5)	10778	6980	3798 (35.2)
WALLONIE	3137	1073	2064 (65.8)	12772	4898	7874 (61.7)
BRUSSEL HOOFDST.	103	144	+ 41(+39.8)	513	675	+162(+31.6)
RIJK	5596	2689	2907 (51.9)	24063	12553	11510 (47.8)

